

Paweł Samuś

Minister
**Józef
Beck**

Dom rodzinny
i lata młodości

Minister
Józef
Beck

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Paweł Samuś

Minister
Józef
Beck

Dom rodzinny
i lata młodości

 WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO
Łódź 2015

Paweł Samuś – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii
Katedra Historii Polski Najnowszej, 90-219 Łódź, ul. Kamińskiego 27a

RECENZENT

Michał Śliwa

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Urszula Dzieciatkowska

SKŁAD I ŁAMANIE

Munda – Maciej Torz

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Turkowska

Fotografia na okładce: Minister spraw zagranicznych Józef Beck (1935 r.)
źródło: NAC, sygn. 1-A-2447

© Copyright by Paweł Samuś, Łódź 2015

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2015

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.07068.15.0.M

Ark. wyd. 10,3; ark. druk. 15,625

ISBN 978-83-7969-979-7

e-ISBN 978-83-7969-980-3

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. (42) 665 58 63

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Rozdział 1. „Jak to się stało, że ten żołnierz z zamiłowania stał się tak wytrawnym ministrem spraw zagranicznych?”	17
Rozdział 2. Genealogia rodziny Becków. Józef Alojzy Beck – działacz socjalistyczny	43
Rozdział 3. W więzieniach i na zesłaniu. Małżeństwo Bronisławy i Józefa Becków. Narodziny syna	61
Rozdział 4. W Limanowej. Józef Beck – sekretarz Rady Powiatowej i działacz społeczny	89
Rozdział 5. Sielskie dzieciństwo przyszłego ministra. W krakowskiej szkole realnej. Na studiach we Lwowie i Wiedniu	113
Rozdział 6. „Chciejmy Polski, a będzie!”	133
Rozdział 7. W niepodległej Polsce	165
Zakończenie	185
Bibliografia	197
Ilustracje	215
Indeks nazwisk	239

WSTĘP

Pełna, udokumentowana źródłowo, biografia ministra Józefa Becka, jak wiadomo, jeszcze nie powstała. Należy jednak przypomnieć, że o rodzinie i latach młodości przyszłego pułkownika i ministra spraw zagranicznych pisali już historycy i publicyści, a także inni twórcy. Na początku lat 30. ubiegłego stulecia na łamach ogólnopolskich periodyków¹ ukazały się życiorysy i wspomnienia o jego ojcu, Józefie Alojzym Becku (1867–1931), wkrótce ogłoszono zwięzłe biogramy tegoż w leksykonach, opublikowano je także w słownikach biograficznych kilkadziesiąt lat później². Informacje o rodzicach, latach szkolnych i studenckich ministra spraw zagranicznych Józefa Becka znajdujemy w szkicu biograficznym, który wydawcy zamieścili we wstępie poprzedzającym drugą edycję jego przemówień i wywiadów³. Na temat rodziny Becków, ich pochodzenia i młodości ministra spraw zagranicznych w sposób interesujący pisał także w poświęconej mu książce znakomity dziennikarz Konrad Wrzos,

-
- 1 „Samorząd. Tygodnik poświęcony sprawom samorządu terytorialnego” 27 XII 1931, nr 52. W tym numerze w całości poświęconym Józefowi Alojzemu Beckowi zamieszczono jego życiorys, a także szkice i wspomnienia o nim, których autorami byli m.in. Franciszek Bujak, Władysław Grabski, Maurycy Jaroszyński, Konstanty Krzeczowski, Ludwik Krzywicki. Natomiast redakcja innego pisma samorządowego opublikowała obszerny nekrolog zawierający sporo informacji o życiu i działalności J. Becka („Samorząd Terytorialny” 1931, z. 3–4, wkładka bez pagin.); zob. też: S., *Ś. p. Józef Beck*, „Wierchy. Rocznik poświęcony górom i góralszczyźnie”, R. 10, 1931, s. 167–169; W. T[rzciński], *Zgon Józefa Becka*, „Robotnik” 13 XII 1931, nr 436, s. 4.
 - 2 J. Sokulski, *Beck (Bek) Józef (1867–1931)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny* (dalej PSB), t. I., Kraków 1935, s. 390–391; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. Łoza, Warszawa 1938, s. 32.; S. Dziki, *Beck Józef, Bek*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, red. I. Treichel, Warszawa–Łódź 1972, s. 49; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. J. M. Majchrowski, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 148; zob. też przyp.8, 10.
 - 3 *Wstęp*, [w:] J. Beck, *Przemówienia, deklaracje, wywiady 1931–1939*, Warszawa 1939, s. 5–8

została ona wydana nakładem znanej firmy wydawniczo-księgarskiej Gebethner i Wolff w 1939 r., a równocześnie ogłoszona w języku angielskim i włoskim⁴. Warto dodać, iż w tym samym roku na podstawie wspomnianej książki polskiego dziennikarza biografę Józefa Becka opracował angielski autor John Hunter Harley i opublikował ze wstępem Edwarda Raczyńskiego, ambasadora polskiego w Londynie⁵.

Po wojnie Tadeusz Schaetzel opisał przywołane wyżej elementy biografii Józefa Becka w szkicu, który został zamieszczony jako wstęp do wydanego na emigracji *Dernier rapport*⁶. Wzmianki o młodzińskich latach Józefa Becka poczynił historyk amerykański Henry L. Roberts w swym artykule na temat dyplomacji polskiego ministra ogłoszonym w pracy zbiorowej⁷. Ćwierć wieku później biogram Józefa Becka seniora na podstawie rozległych kwerend źródłowych opracował Feliks Tych i zamieścił w słowniku wydawanym pod jego redakcją⁸. Istotne informacje biograficzne znajdujemy też w monografii pióra tego znanego historyka poświęconej organizacji, w której działał w młodości Józef Alojzy Beck⁹. Jego życiorys, ze szczególnym uwzględnieniem okresu działalności w Limanowej, ogłosiła Elżbieta Wojtas-Ciborska w księdze postaci zasłużonych dla ziemi limanowskiej¹⁰. Informacje o rodzicach ministra Józefa

4 K. Wrzos, *Pułkownik Józef Beck*, Warszawa 1939; idem, *Secrets of Colonel Beck*, London 1939; idem, *Giuseppe Beck, ministro degli affari esteri di Polonia*, Roma 1939.

5 J. H. Harley, *The Authentic Biography of Colonel Beck*, based on the Polish by C. Wrzos, introduction by Count E. Raczyński, London 1939.

6 T. Schaetzel, *Éléments biographiques*, [w:] J. Beck, *Dernier rapport. Politique polonaise 1926–1939*, Neuchâtel 1951, s. XI–XXII.

7 H. L. Roberts, *The Diplomacy of Colonel Beck*, [w:] *The Diplomats 1919–1939*, ed. G. A. Craig, F. Gilbert, Princeton 1953, s. 579–614.

8 F. Tych, *Beck (Bek) Józef Alojzy (1867–1931)*, [w:] *Słownik Biograficzny Działaczy Polskiego Ruchu Robotniczego* (dalej SBDPRR), t. I, Warszawa 1978, s. 132–133.

9 Idem, *Związek Robotników Polskich (1889–1892). Anatomia wczesnej organizacji robotniczej*, Warszawa 1974.

10 E. Wojtas-Ciborska, *Księga limanowian. Biografie ludzi związanych z Ziemią Limanowską*, cz. I, Limanowa 2006, s. 25–27.

Becka znajdujemy również w jego biogramach zamieszczonych w leksykonach biograficznych¹¹.

Olgierd Terlecki, autor opublikowanej w formie obszernego eseju historycznego biografii ministra Becka, jego młodzieńczym latom poświęcił stosunkowo niewiele miejsca¹². Natomiast kilka istotnych ustaleń badawczych dotyczących rodziców Józefa Becka i najwcześniejszego okresu jego życia przedstawił Marian Wojciechowski we wstępie do *Ostatniego raportu*¹³. O rodzinie i młodych latach Józefa Becka pisze dość szczegółowo i ciekawie Anna M. Cienciała w szkicu poprzedzającym edycję tekstów ministra spraw zagranicznych¹⁴. Jego środowisko rodzinne i młodość opisują także w sposób nadzwyczaj interesujący w wydanych ostatnio, bardzo dobrze udokumentowanych źródłowo opracowaniach Marek Kornat, który ogłosił obszernie studium poświęcone biografii politycznej Józefa Becka (do 1932 r.)¹⁵, a także Mariusz Wołos w rozprawkach o latach szkolnych przyszłego ministra i służbie w Legionach Polskich¹⁶. O jego

-
- 11 *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. I, A–D, oprac. M. Smogorzewska, red. A. K. Kunert, Warszawa 1998, s. 109–110; *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945*, t. II, oprac. K. Smolan, Warszawa 2009, s. 17–20; J. Pietrzak, *Beck Józef*, [w:] *Leksykon piłsudczykowski*, t. I, *Słownik biograficzny A–Ł*, red. J. H. Szlachetko, K. Dziuda, K. Piskała, Gdańsk 2015, s. 31–45.
 - 12 O. Terlecki, *Pułkownik Beck*, Kraków 1985; zob. też idem, *Dyplomacja artylerii konnej*, „Życie Literackie” 30 VI 1974, nr 26, s. 5.
 - 13 M. Wojciechowski, *Polityka Becka*, [w:] J. Beck, *Ostatni raport*, przedmowa M. Wojciechowski, oprac. A. Skrzypek, Warszawa 1987, s. 22–24.
 - 14 A. M. Cienciała, *Józef Beck. Szkic biograficzno-polityczny*, [w:] *Polska polityka zagraniczna w latach 1926–1939*, oprac. eadem, Paryż 1990, s. 17–44; zob. też eadem, *Józef Beck – szkic biograficzno-polityczny*, [w:] J. Beck, *Wspomnienia o polskiej polityce zagranicznej 1926–1939*, oprac. eadem, wprowadzenie M. Kornat, Warszawa 2015, s. 27–49.
 - 15 M. Kornat, *Józef Beck – zarys biografii politycznej (1894–1932)*, „Niepodległość” t. LV, 2005, s. 36–106; zob. też idem, *Polityka zagraniczna Polski 1938–1939. Cztery decyzje Józefa Becka*, Gdańsk 2012.
 - 16 M. Wołos, *Józef Beck jako uczeń Cesarsko-Królewskiej I Szkoły Realnej w Krakowie w latach 1908–1912 (Przyczynek do biografii)*, [w:] *Nad Bałtykiem. W kręgu polityki, gospodarki, problemów narodowościowych i społecznych w XIX i XX wieku*,

dzieciństwie, młodzińskich latach i domu rodzinnym pisał również Jan Wielek¹⁷, podobnie jak inni autorzy artykułów popularnonaukowych – Maria Kowalska, Elżbieta Ciborska i Jerzy Marek Nowakowski¹⁸. Tenże historyk ogłosił też obszerny i ciekawy szkic poświęcony polityce zagranicznej ministra Józefa Becka¹⁹. Wzmianki na temat działalności Józefa Alojzego Becka w Limanowej znajdujemy również w opracowanych przez Kazimierza Karolczaka rozdziałach monografii tego miasta, gdzie przyszły minister spraw zagranicznych spędził dzieciństwo i wczesną młodość²⁰.

Autor niniejszego szkicu obficie korzystał z ustaleń badawczych zawartych w wymienionych tu pracach. Wiele wartościowych informacji biograficznych przyniosła także kwerenda prasy i źródeł archiwalnych, w tym zwłaszcza materiałów organów policyjnych i prokuratorskich władz carskich (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie), akt stanu cywilnego (archiwa państwowe w Lublinie i Warszawie) oraz wspomnień Adolfa Kiełży, dotyczących działalności Józefa Alojzego Becka w ruchu socjalistycznym i pobytu na zesłaniu (Archiwum Akt Nowych w Warszawie).

W życiu człowieka, jak wiadomo, zazwyczaj dzieciństwo i lata młodości nie odgrywają ważną rolę. Wtedy bowiem kształtują się właściwe danej osobie

red. Z. Karpus, J. Kłaczek, M. Wołos, Toruń 2005, s. 1193–1202; idem, *Służba Józefa Becka w Legionach Polskich w latach 1914–1917*, [w:] *Ku Niepodległości. Ścieżki polskie i francuskie 1795–1918*, red. M. Willaume, Lublin 2005, s. 314–327.

¹⁷ J. Wielek, *Działalność Józefa Beka (1867–1931) na Ziemi Limanowskiej*, „Małopolska. Regiony. Regionalizmy. Małe ojczyzny”, t. V, 2003, s. 131–139.

¹⁸ J. Wielek, *Pamięci Józefa Beka*, „Almanach Ziemi Limanowskiej” nr 8, 2002, s. 4–5; M. Kowalska, *Józef Bek*, „Dunajec” 18–25 XII 1988, nr 51/52, s. 10; eadem, *Józef Bek – ojciec ministra*, „Aktualności Ziemi Limanowskiej” 27 V 1990, nr 20; eadem, *Józef Beck, dzieciństwo i młodość*, *ibidem*, 26 V 1991, nr 12; E. Ciborska, *Ojciec i syn – Beckowie*, „Życie Warszawy” 8 VI 1990, s. 2, 4; J. M. Nowakowski, *Młodość Józefa Becka*, „Tygodnik Polski” 11 IX 1988, nr 37, s. 9; zob. też J. Koźłowski, *Józef Bek (ojciec pułkownika)*, „Polityka” 1 II 1986, nr 5.

¹⁹ J. M. Nowakowski, *Józef Beck (2 XI 1932 r. – 30 IX 1939 r.)*, [w:] *Ministrowie spraw zagranicznych II Rzeczypospolitej*, red. J. Pajewski, Szczecin 1992, s. 167–201.

²⁰ K. Karolczak, *W dobie autonomii galicyjskiej*, [w:] *Limanowa. Dzieje miasta*, t. I: 1565–1945, red. F. Kiryk, Kraków 1999, *passim*.

cechy psychiczne i usposobienie, ujawniają się jej indywidualność i wrodzone zdolności rozwijane w życiu dojrzałym, przeżycia i doświadczenia z tego okresu pozostawiają trwały ślad w osobowości, a zaszczerpione w domu rodzinnym i w szkole, niekiedy też w otoczeniu rówieśników, system wartości i zasady moralne mają wpływ na późniejsze poglądy i postawy, nierzadko decydują o wyborze kierunków aktywności społecznej i politycznej.

W prezentowanej pracy autor podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, jaką rolę odegrały dom rodzinny i lata młodości w biografii bohatera książki, żołnierza i polityka, dyplomaty, ministra spraw zagranicznych Polski Odrodzonej, Józefa Becka. Opowiada o jego przodkach, o rodzicach, szczególnie wiele uwagi poświęca ojcu, który był wybitnym przedstawicielem postyczniowego pokolenia inteligencji polskiej, wywodzącej się ze środowiska spauperyzowanego ziemiaństwa w Królestwie Polskim. Józef Alojzy Beck, podobnie jak inni jego rówieśnicy spośród młodzieży inteligentckiej, dość wcześnie zaangażował się w działalność społeczną i polityczną, początkowo należał do studenckich kółek samokształceniowych, na krótko przystąpił do młodzieżowej organizacji obozu narodowego (Zet), ale potem został współtwórcą i przywódcą organizacji socjalistycznej (Związek Robotników Polskich). Aresztowany i uwięziony w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej, skazany na więzienie i zesłanie, karę odbywał w petersburskich Krestach i w Rydze, gdzie towarzyszyła mu żona, Bronisława Filipina, z ich małym synem Józefem, przyszłym ministrem. Beckowie zdołali przedostać się do Galicji, osiedli w Limanowej. Tu przez kilkanaście lat głowa rodziny Józef Alojzy pracował jako sekretarz w Radzie Powiatowej, a ponadto poświęcił się pracy społecznej na rzecz podniesienia warunków życia i poziomu świadomości obywatelskiej i narodowej ludności podhalańskiego miasteczka i okolicy, wkrótce zasłynął więc jako ofiarny działacz oświatowy, samorządowy i spółdzielczy, uczestnik ruchu niepodległościowego, zaś limanowski dom Becków stał się ośrodkiem życia kulturalnego i miejscem schronienia dla konspiratorów przybywających z zaboru rosyjskiego.

Autor opisuje sielski okres dzieciństwa Józefa Becka, stara się pokazać, jaki był wpływ rodziców na kształtowanie się charakteru dorastającego syna, dość wcześnie ujawniającego zadatki na silną osobowość, jaką rolę odegra-

ła matka w rozwijaniu jego zdolności intelektualnych i sfery emocjonalnej, a także w jaki sposób atmosfera domu rodzinnego, kultuwującego tradycje społecznikowskie, patriotyczne i niepodległościowe, odwiedzanego przez wybitnych przedstawicieli polskiego życia politycznego i kulturalnego tamtej epoki, sprzyjała zaszczepieniu takiego systemu wartości i kształtowaniu zaczątków poglądów politycznych przyszłego ministra. Ukazuje również autor Józefa Becka w latach młodzieńczych spędzonych przezeń w krakowskiej szkole realnej, a także w wyższych uczelniach we Lwowie i w Wiedniu; śledząc jego rozwój, próbuje zbadać, czy w środowisku szkolnym wyróżniał się on inteligencją i wrodzonymi uzdolnieniami, jakie ujawnił talenty i zamiłowania, czy zadecydowały one o wyborze kierunku studiów, czy wówczas zaangażował się, tak jak liczni jego koledzy, w działalność polskich organizacji niepodległościowych i ruch strzelecki. Podejmuje również autor próbę opisaną czteroletniej epopei wojennej Józefa Becka, kreśli jego portret i losy podczas służby w Legionach Polskich i Polskiej Organizacji Wojskowej. Opowiada, jak młodziutki legionista, przechodząc w warunkach wojny twardą szkołę, w której hartował się jego organizm i charakter, zdobył wyszkolenie wojskowe i doświadczenie bojowe na froncie, wyróżnił się nie tylko sprawnością organizacyjną i wielką odwagą w ciężkich bojach, co zadecydowało o jego awansie do kadry oficerskiej Legionów, ale też wykazał uzdolnienia dowódcze. Zastanawia się, czy też już wówczas, być może, ujawnił Beck zaчатки cech charakteru i umysłu, dostrzeganych u niego w późniejszych latach, a świadczących o posiadanym przezeń „wrodzonym darze rządzenia”. Poszukuje też autor odpowiedzi na pytanie, jaką rolę w kształtowaniu poglądów politycznych Józefa Becka odegrały wydarzenia związane z kryzysem przysięgowym w Legionach, jaką zajął on wówczas postawę, kiedy stał się zdeklarowanym piłsudczykiem, czy rozwijaniu jego zdolności i procesowi przyspieszonego dojrzewania osobowości sprzyjały powierzone mu przez POW misje na wschodzie. W pracy zostały też opisane losy bliskich Józefa Becka w warunkach wojennych, działalność jego ojca na rzecz miejscowej społeczności i w ruchu niepodległościowym, a także początki pracy w krajowych instytucjach samorządowych.

Od pierwszych dni niepodległej Polski ojciec i syn Beckowie poszli dalej obroną wcześniej drogą, służąc ofiarnie odradzającej się państwowości polskiej. Autor przedstawia pokrótce działalność Józefa Alojzego Becka, seniora, na stanowisku wiceministra spraw wewnętrznych i dyrektora departamentu w tym resorcie, ukazuje jego zasługi dla rozwoju organizacji spółdzielczych i samorządowych w kraju, charakteryzuje dorobek pisarski poświęcony tej problematyce, wskazuje na osiągnięcia jako wykładowcy w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. Szkicuje także autor kolejne etapy biografii Józefa Becka juniora. Omawia przebieg jego służby w Wojsku Polskim, następnie pierwszych misji dyplomatycznych, osiągane przez zdolnego oficera stopnie i wyższe wykształcenie wojskowe, zajmowane stanowiska służbowe. Wskazuje, iż pełniąc po przewrocie majowym 1926 r. przez cztery lata funkcję szefa gabinetu ministra spraw wojskowych Józefa Piłsudskiego, stał się ppłk dypl. Józef Beck jednym z najbliższych i najbardziej zaufanych współpracowników Marszałka. Wkrótce objął stanowisko wicepremiera, następnie wiceministra spraw zagranicznych, a dwa lata później (2 XI 1932) szefa tego resortu. Autor zastanawia się, co zadecydowało o powołaniu pułkownika Józefa Becka na urząd ministra spraw zagranicznych. Przytacza liczne opinie współczesnych i historyków na temat okoliczności decyzji podjętej przez Józefa Piłsudskiego, według słów którego Józef Beck „należy do tych ludzi, którzy przychodzą na świat z wrodzonym darem rządzenia”, posiadał też zdaniem Marszałka jego uczeń inne nadzwyczajne zalety umysłu i charakteru, o czym szerzej będzie mowa w niniejszej pracy. Autor prezentuje także różnorodne oceny Józefa Becka jako człowieka i realizowanej przezeń polityki zagranicznej, wyrażane przez jego współpracowników, dyplomatów polskich i zagranicznych, publicystów i historyków. Opowiada również, jak potoczyły się dalsze losy bliskich ministra, przypomina dramatyczny, końcowy etap życia pułkownika Józefa Becka, kiedy po klęsce wrześniowej 1939 r. został internowany w Rumunii.

Autor pragnie w tym miejscu podziękować recenzentowi prof. dr. hab. Michałowi Śliwie za okazaną życzliwość i cenne uwagi, specjalne podziękowania kieruje także pod adresem redaktor Urszuli Dzieciatkowskiej, która z nadzwyczajną starannością przyczyniła się do nadania ostatecznego kształtu edytor-skiego oddawanej do rąk Czytelników książce.

ROZDZIAŁ 1

„Jak to się stało, że ten żołnierz z zamiłowania stał się tak wytrawnym ministrem spraw zagranicznych?”

Pytanie zawarte w tytule rozdziału postawił Konrad Wrzos, pierwszy bodaj biograf Józefa Becka. Był wybitnym dziennikarzem i reporterem, pracującym dla największych i najbardziej poczytnych polskich gazet w międzywojniu (od 1929 r. „Gazeta Polska”, następnie „Ilustrowany Kurier Codzienny”), a także prasy paryskiej. Jego reportaże o sytuacji politycznej i społecznej w Polsce, jak choćby przedrukowane w książce poświęconej dramatycznym skutkom wielkiego kryzysu gospodarczego na początku lat trzydziestych¹, potem także z podróży zagranicznych po Europie i obu Amerykach w okresie narastającego napięcia w stosunkach międzynarodowych i zagrożenia wojennego, przyniosły mu uznanie nie tylko w kraju, ale także międzynarodowe. Nadzwyczaj utalentowany, wydał również książkę zawierającą jego wywiady przeprowadzone z przedstawicielami elity obozu rządzącego². Zdaniem współczesnego nam pisarza i krytyka literackiego, był Konrad Wrzos „najbardziej sanacyjnym z sanacyjnych dziennikarzy”, „uznawany za oficjalnego dziennikarza rządowego. Za dziennikarza dworskiego”, a także „osobistego przyjaciela ministra Becka”³. Obdarzony świetnym piórem dziennikarz, choć dość młody, bo liczący dopiero trzydzieści trzy lata, był jednak dobrze przygotowany do zadania, które sobie postawił, czyli napisania biografii ministra spraw zagranicznych. Swoją motywację tak objaśniał we wstępie do tejże książki: „Historia życia ministra Becka nie jest znana; w gruncie rzeczy niewiele się wie o życiu tego człowieka, którego polityka zagraniczna, stanowiąca dalszy ciąg polityki Józefa Piłsudskiego, jest dziś jasna dla szerokich mas. W książce tej czytelnik znajdzie obok próby syntezy polskiej polityki zagranicznej sylwetkę płk. Becka, widzianą z bliska, i historię jego życia”⁴.

1 Zob. K. Wrzos, *Oko w oko z kryzysem. Reportaż z podróży po Polsce*, przedmową poprzedził K. Koźniewski, Warszawa 1985.

2 K. Wrzos, *Piłsudski i piłsudczycy*, Warszawa 1936.

3 K. Koźniewski, *Świadek Konrad Wrzos*, [w:] K. Wrzos, *Oko w oko...*, s. 5, 6, 15.

4 K. Wrzos, *Pułkownik Józef Beck*, Warszawa 1939, s. 6.

Przypominając nominację Józefa Becka na stanowisko ministra spraw zagranicznych (2 XI 1932) i jego dokonania w tej dziedzinie, Konrad Wrzos niemal na początku swych rozważań postawił pytanie: „Jak to się stało, że ten żołnierz z zamiłowania stał się tak wytrawnym ministrem spraw zagranicznych?”⁵. Poszukując odpowiedzi na nie, odwołał się do pracy *Sztuka dyplomacji*, którą ponad dwieście lat wcześniej napisał François de Callières (1645–1717), dyplomata Ludwika XIV i sekretarz gabinetu królewskiego⁶. Dzieło to wkrótce po pierwszym wydaniu (1716) zostało przetłumaczone na główne języki europejskie, a mimo upływu niemal trzystu lat także dziś nie utraciło swej wartości, nadal uznawane jest za najlepszy podręcznik metod negocjacji, za klasyczne kompendium polecane nie tylko dyplomatom, ale także ludziom z kręgu zarządzania i biznesu czy psychologom. Konrad Wrzos przypominał czytelnikom, że francuski pisarz w rozdziale poświęconym zaletom i zachowaniu się ambasadora w sposób następujący określił wymagania stawiane dyplomatom: „...kto zaś chciałby wybrać zawód polityka, winien najpierw zbadać, czy urodził się z tymi zaletami, które dla polityka są nieodzowne. Te zalety to umysł baczny i pilny, zdrowy rozsądek, który widzi rzeczy wyraźnie takimi, jakimi są, i który zmierza do celu drogą najkrótszą i najprostszą, nie gubiąc się w wymyślnych i pustych subtelnosciach”⁷. Warto w tym miejscu, jak się wydaje, przypomnieć również inne zdanie francuskiego pisarza, który

⁵ *Ibidem*, s. 9.

⁶ F. de Callières, *De la manière de négocier avec les souverains*, 1716; zob. wydanie pierwsze w języku polskim: F. de Callières, *Sztuka dyplomacji*, przełożył i wstępem opatrzył M. Szerer, Warszawa 1929, ss. 175; kolejne wydanie: Lublin 1997.

⁷ K. Wrzos, *Pułkownik...*, s. 9. Przytoczony przez dziennikarza fragment pracy francuskiego pisarza w wydaniu polskim brzmi następująco: „Bóg sprawił, że ludzie rodzą się z różnymi zdolnościami, przeto jedną z najlepszych rad, jakie można im dać, jest ta, by dobrze weszli sami w siebie, zanim wybiorą zawód i urzędy, którym chcą się poświęcić. Tak więc, kto chce obrać zawód polityka, winien badać zanim wejdzie na tę drogę, czy urodził się z zaletami, bez których nie powiedzie mu się na niej. Te zalety to umysł baczny i pilny, który nie pozwala odrywać sobie uwagi płochym przyjemnościami i zabawom; zdrowy rozum, który ujmuje rzeczy wyraźnie tak, jak są i który zmierza do celu drogą najkrótszą i najprostszą, a nie gubi się w wymyślonych a pustych subtelnosciach,